

## Jó hangokat kell írni

BESZÉLGETÉS VÁNTUS ISTVÁN ERKEL-DÍJAS ZENESZERZŐVEL  
A MAI MAGYAR ZENE NÉPSZERŰSÍTÉSÉRŐL

*Mire ezek a sorok nyilvánosságra jutnak, éppen túl vagyunk a mai magyar zene hetének rendezvénysorozatán, melyet immáron 16. alkalommal tartanak Szegeden. Még jóval innen beszélgetünk tehát Vántus István Erkel-díjas zeneszerzővel, aki nemcsak a helyi szövetségi csoport elnöke, de tagja az országos elnökségnek is, s kezdettől oroszlánrészt vállal a szervezésből. Napjaink hazai zenéjének kitartó mecénálása — mely alighanem példa nélküli, legalábbis vidéken — összefogásból született. A szegedi tanács művelődésügyi osztálya, a zeneművészek szövetségének dél-magyarországi csoportja, a KÓTA megyei szervezete, a zeneművészeti főiskola szegedi tagozata, meg a Somogyi-könyvtár véd- és dacszövetsége gondozza, ápolja évről évre.*

— Mind ad hozzá valamit. Anyagilag elsősorban a városi tanács, illetve a zeneművészek szövetségének központja támogatja; a szervezésben, a programok összeállításában, a szerzők kiválasztásában természetesen a helyi szövetségi csoport az illetékes. A szegedi karnagyok klubja, a KÓTA a kóruskoncertekben érdekelt, a Somogyi-könyvtár elkészíti a szerzők kismonográfiáját, emellett hosszú ideig helyet biztosított a szerzői esteknek, a zeneművészeti főiskola szegedi tagozatának művész-tanárai, hallgatói, az intézet Weiner kamarazenekara pedig, Weninger Richárd vezetésével, igazi zászlóvivői ezeknek a műsoroknak.

— *A hagyományok szerint egy-egy komponista szerzői estje vezeti föl a rendezvényeket, így bemutatkozó látogatást tett már Farkas Ferentől Kurtágig, Ránki Györgytől Durkóig a jelen alkotó generációinak színe-java. Kollégáid. Érthető hát, ha te beszélgetsz velük, te hívod a közönséget bepillantani a különböző műhelyekbe. Föltehetően ezekre az alkalmakra gondoltál, mikor fölmerült a mai magyar zene propagálásának ötlete.*

— Amikor 1960 őszén Szegedre kerültem, kicsit állóvíznek éreztem a város koncertéletét, a mai magyar zenét illetően. Most nem az operajátszásról beszélek, hiszen Vaszy Viktor rengeteg új anyagot hozott, akkoriban példamutató volt a szegedi opera műsorpolitikája, de a koncertprogramokon, Bartók, Kodály és egy-két jeles idős mester alkotásán kívül alig lehetett újabb zenét hallani. Ha jól emlékszem, 1969-ben városi központi ünnepség után — feleségem révén, aki akkor a tanács művelődésügyi osztályán dolgozott — beleszóppentem egy kis összejevetelbe, ahová eljött Papp Gyula, az akkori elnökhelyettes, s ott, a fehér asztalnál megkérdezte: mi újság, Pistám, a zenei berkekben. Mondom, Gyulám, ha komolyan érdekel, ne így, hanem egyszer a hivatalodban csevegjünk erről. Azt válaszolta, gyere be, s én két-három nap múlva be is mentem, elmondtam, miként látom a dolgokat. Nagyon komolyan vette, olyannyira, hogy rövidesen körlevelet fogalmaztatott, s elküldte

mindazoknak, akik a város zenei életében tevékenykedtek, mondják el véleményüket. Nagyon sok probléma került így terítékre, többek között az is, hogy kevés a legújabb magyar zene, hogy kevés előadói lehetőség kínálkozik a városban élő művészek számára, hiszen az Országos Filharmónia rendezvényein nyilván csak meghatározott számban szerepelhetnek. Summa summarum, 1971-től létrejött ez a mai magyar zene hete, olyan céllal, hogy a közreműködői elsősorban szegedi előadóművészek legyenek, és élő szerzők, jeles szerzők, akikről már kaptunk és még várhatunk alkotásokat. Azt is mondhatnám, amolyan „fűllyitogatás” céljából akartuk mi ezt a sorozatot. Nagyon gyengén indult. Néha már arra gondoltunk, abba is hagyhatnánk, de akkor azt mondtam, ne, ha kibírtunk öt évet, menni kell tovább, és nagyon örülök annak, hogy így döntöttünk. Mert teljes felelősséggel állítom, hogy például a szegedi filharmóniai koncerteken elhangzó modern hangvételű darabok megértéséhez rengeteget segít az, hogy mi érdekesebb, vagy furább, izgalmasabb művet hallhatunk a mai magyar zene hetén. Vagyis hát ezeknek a programoknak kialakult egy közönsége. A kamaraestjeinken száz, százötven ember van, ami budapesti léptékkal sem lebecsülendő, sőt.

— *Népművelés?*

— Az, pontosan. A szerzői esteket valóban én vezetem. Azért én, mert pár szót mondani kell a darabokról, s ahhoz partitúrát kell olvasni, márpedig nekem elég csak belenézni, látom, mi fán is terem ez a kompozíció. Ezt zongoristára például nem bízhatjuk. Oldott, családias hangulatot igyekszem teremteni, ahol elhangzanak a legjellemzőbb dolgok. És a művek kiválasztásánál arra törekszünk, hogy teljesen mindegy, milyen irányzathoz tartozik, csak legyen valami új benne.

— *Az idei vendég Soproni József, de bemutatókat szentellek az elektronikus zenének, Pongrácz Zoltánnak és Patachich Ivánnak is.*

— Az elektronikus zenét én már egyszer Szegeden szorgalmaztam. Nevezetesen, Pongrácz Zoltánnak tartottunk estet, még a Somogyi-könyvtár olvasótermében. Ez jó tíz évvel ezelőtt volt, de mivel Pongrácz és Patachich külföldön is nagyon szép sikereket arat elektronikus kompozícióival, arról nem beszélve, hogy Pongrácz Zoltán Szeged számára írt egy operát — szeretném őket közelebről is megismertetni a szegedi közönséggel. Soproni József hagyományos hangszerekre ír, majd hogyanem azt mondanám, hagyományos zenét, de nagyon jó zenét. Tanár a zeneakadémián, nagyon stabil tudású, kitűnő fülű ember, régen itt a helye a sorozatban, de hát egy évben csak egy szerzőt szólaltathatunk meg.

— *Részben már szóba kerültek a zenei hét egyéb műsorai, melyek közül hadd említsem azt a koncertet, ahol pedagógiai szándékkal készült darabok hangzanak el a zeneiskola tehetséges növendékeinek tolmácsolásában. Vagyis azoktól, akiknek születtek ezek a kompozíciók.*

— Azért emlékeztetnék arra is, hogy igyekszünk olyan együtteseket vagy csoportokat meghívni, amelyeknek országos rangjuk van. Itt említeném, pár éve fellépett hetünkön az Új Zenei Stúdió, illetve a Fiala Zeneszerzők Csoportja. Ez a hét egyébként ötnapos, hiszen a munkaheteket is így szoktuk meg. Tehát először a szerzői est lesz, majd elektronikus zene, aztán kamara-zene, kórusest, végül a gyermekhangverseny, az új magyar pedagógiai darabokból, ami nagyon fontos, hisz jó, ha a tanárok is meg a gyerekek is minél előbb megismerkednek ezekkel a kompozíciókkal, s szelektálni tudnak. Nagy felhozatalnak kell lennie, melyből évtizedek múlva derül ki, mi az időálló

mind a technika, mind a zenei képességek fejlesztése szempontjából. Szó volt arról, hogy zeneiskolai tanárok szerepelnének ezen a „pedagógiai” koncerten, de én azt hiszem, így szimpatikusabb.

— *A zeneművészek szövetségének dél-magyarországi csoportja területi jellegű. Hogyan sikerült bekapcsolni a mai magyar zene szolgálatára Bács és Békés megyei kollégákat?*

— A szegedi koncerteket, ha csak tudjuk, elvisszük Békéscsabára, Kecskemétre, Bajára, illetve onnan is hívunk meg előadókat. Erre már nem egy ízben volt példa. Mindhárom helyről jött hozzánk kórus, Kecskemétről kamarazenekar, vonósnégyes, zongoraművész, klarinétművész. S minthogy leginkább a Weninger Richárd vezette Weiner kamarazenekarunk mozgatható, őket visszük ezekbe a városokba. Vagyis a lehetőségekhez képest jó a kapcsolat.

— *Napjaink komoly zenéje, hogy úgy fejezzem ki magam, nem egyformán étvágygerjesztő. Milyen érdeklődés mutatkozik ezeken a koncerteken?*

— Valóban nem egyformán étvágygerjesztő, ez igaz. Persze a közönséget nem lehet leváltani, s bizony sokszor a szerzőkkel van a baj, a kompozíciókkal. Megmondom pontosan, mire célok. Arra, hogy az ember elszakadt a természettől, és megromlik a hallása. Nem úgy értem ezt csak, hogy a zajártalom süketté tesz a mindennapi beszédre is, hanem a tiszta hangok iránt romlik meg a hallásunk. A rengeteg hamis gépi hang megszoktatja velünk a rossz hangzásokat, és azt gondoljuk, hogy ez a jó. Nem véletlen, hogy Bachnak olyan sikere van, meg Verdit nem lehet levenni a porondról: jó hangokat írtak. És ilyen jó hangokat lehet modern módon is írni, csak tudni kell, hol vannak azok. Vannak szerzők, akik tudják, de nem mindegyik. Ami pedig a közönséget illeti, már jeleztem, kezdetben nehézkesen ment a dolog, mint minden új, ez is így járt, azonban fokozatosan kialakult a törzsgárda, sőt, a vidéki hangversenyeinkről elmondhatom, telt házakkal mennek, bár a miénkénél kisebb termetben.

— *Hadd tegyek apró kitérőt. Igazán nincs értelmé műhelyvitákba bonyolódni itt, mégis szeretnék egyetlen dologra rákérdezni: vajon a komponisták mennyire veszik figyelembe az előadhatóság szempontjait. Elsősorban a kórusművekre gondolok, melyeket zömmel amatőrök, tehát nem zenész emberek szólaltatnak meg.*

— Manapság kórusra írni rettenetesen nagy feladat. Ugyanis, ha megfigyeled, kétféle irányzat van. Az egyik nem egyéb, mint a tömegdal továbbélése, rosszul elrendezett, elkoptatott eszközökkel. A másik ág, amelyik újat akar, csak hát ez nehezen énekelhető. A megoldás valószínűleg valahol középpütt van. Tény viszont, nagyon kevés kórusmű születik manapság, ami új-szerű is lenne, meg énekelhető. Sok kísérlet történik, nem egyszer nagyon szép eredménnyel. Hirtelen Kocsár Miklós kórusai jutnak az eszembe.

— *Most engedd meg, hogy itt közbevágjak: Kocsár Miklós. Szerzői ested Neked is volt, éppen a közelmúltban, Pesten, a Fészekben, ahol Kocsár szerepelt házigazdaként, beszélgetett Veled. Amolyan megkésett születésnap köszöntésről lehetett szó? Nemrég voltál ugyanis ötvenéves.*

— Igen, ez annak indult, de hát úgynevezett technikai okok miatt kissé elcsúszott, ezért kértem, már ne írják ki, hogy ötvenedik évfordulómra, hiszen az tavaly volt esedékes, minek fiatalítsam magam. Az est jól sikerült, a jelenlevők egybehangzó véleménye szerint is. Igen sok kolléga, köztük nemzetközileg is ismertek, jöttek el, annak ellenére, hogy éppen azon az estén

volt Durkó Zsolt Széchenyi-oratóriumának bemutatója: hallottam olyanokról is, akik pendliztek a Zeneakadémia és a Fészek klub között. Aminek külön örültem, a fiatal zeneszerzők meghívtak, mondjak már nekik valami mélyebbet arról, amit csinálók. Nevezetesen az elgörbült zenei térről.

— *Az esten szegedi előadóművészek léptek föl.*

— Természetesen, hiszen én igyekszem a szegedieket vinni. Eljött Weningerrel a vonószekar, a főiskola kis kamarakórusa, mely erre az alkalomra állt össze Berényi Bogáta vezetésével, Sinkó György érdemes művésznök, operaénekes, valamint Sin Katalin, Bódás Péter. Olyan darabok hangzottak el, amelyeket ide lehetett hozni, kamaraművek, cselló-zongora darab, kisoratórium, ami persze inkább csak hosszúságát tekintve kicsi, mert jó százhusz tagú kórus kellene hozzá, meg egy hatalmas orgona, óriási vonószekar, de itt lecsökkentve, arányosan, nagyon szép formát kapott. Ez a Fragmenta Bathoriana.

— *Egyre több megrendelést kapsz az utóbbi időben. Rádiófelvételeid születtek, nyomtatásban jelennek meg műveid, újabban pedig lemezed készül. Úgy érzed, befutottál?*

— Befutott ember? Nézd, ez nevetséges dolognak hangzik. Alkotóművész, ha azon gondolkodik, befutott vagy nem futott be — már elveszett. Máson kell törnöm a fejem: kisajtolni magamból a lehetségest. Aztán, hogy miként értékeli, ez már nem lehet az én dolgom. Különösen nem a távlatokat tekintve. Mert teszem azt, ha meghalok, vajon fognak-e játszani engem? Én bízom benne, hogy annyit fognak játszani, amennyit életemben. Nézd csak meg, hány jeles szerzőnk halt meg, s nyomban levették darabjait a műsorról, hogy aztán tíz év múlva csináljanak neki emlékeket. Ráadásul jó szerzőkkel is előfordul az ilyesmi. Visszatérve a megrendelésekre. Szerencsére úgy állok, hogy bármily csúnyán hangzik, többet nem vállalhatok, nem győzöm teljesíteni. A városi tanács rendelt egy kórust, éppen a mai magyar zene hetére. A tanács ugyanis, azon kívül, hogy támogatja anyagilag a kamarazenekari napokat — mely a mai magyar zene hetének amolyan társrendezvénye Szegeden —, úgy jó három esztendeje a mai magyar zene hetére is rendel kórusokat. Kocsár Miklóstól, Petrovics Emiltől már kértek, most engem kerestek meg, írjak a Canticum számára. Ezenkívül a rádióknak kell adnom rézfúvóskvintettet, ha ez megvan, várják az oratóriumot, közben a Zenei Alap kamarazenekari kompozíciót rendelt a következő évre, mondjam-e tovább. Nagyon sok munka, s tanítanom is kell.

— *Azért a szerzői lemezedre, talán érthető izgalommal, külön is készülsz.*

— Természetesen, hisz minden próbán és felvételen jelen kell lennem. A lemez első oldalára a vonóskarra írt Naeniám kerül, kértem a Hanglemezgyártó Vállalatot, hogy Weningerék kamarazenekarával vegyék föl, aztán a rádiózenekar játszik Ligeti András vezényletével két kompozíciót, a Visszaverődéseket és az Eclogát — a másik oldalra jut két kép az Aranykoporsóból, a rádió zene- és nekkarával, operaházi művészekkel, Pál Tamás vezényletével.

— *Aranykoporsó. Valamikor, a hetvenes években, szép sikert aratott operád majd negyven előadást megért, ezzel is zárták a színházat, mielőtt nekiláttak volna a rekonstrukcióhoz. Az épület újra áll, szebb mint valaha, hamarosan megnyitják. Gondolom, repertoárt kell építenie ide az operatársulatnak. Vajh visszakerül az Aranykoporsó, mit tudsz?*

— Nem tudom... ez a város ügye. Hogy közel negyven előadást megért, azt hiszem, önmagáért beszél. Még inkább pedig, hogy tudtommal Békéscsábára meg Szolnokra visszakérték annak idején a tájelőadást. Márpedig ezekben a városokban nincs akkora operakultusz, vagy legalábbis úgy hírlík. Én megírtam, a többi nem az én dolgom.

— *Maradjunk ennyiben. Köszönöm a beszélgetést.*

NIKOLÉNYI ISTVÁN

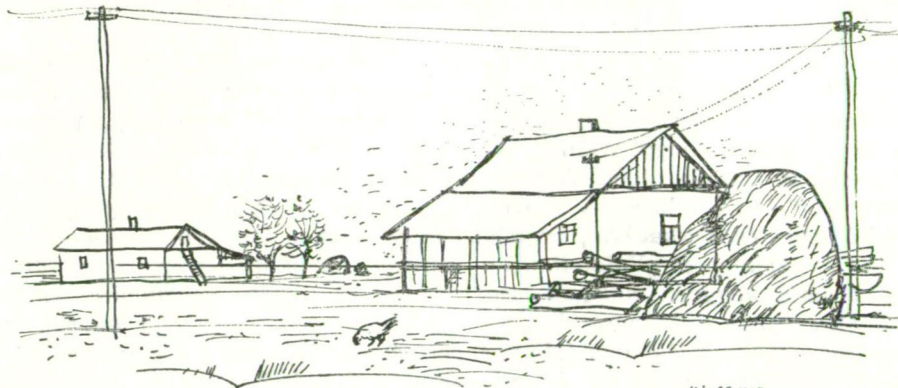
## Szerkesztői arztal

*Az utóbbi hónapokban a szokásosnál is több olvasónk és előfizetónk fordult szerkesztőségünkhöz jogos reklamációval: nem kapta meg lapunk egyik vagy másik számát. Megismételjük korábbi közlésünket: a terjesztést a posta végzi, szerkesztőségünk, sőt olykor kiadóvállalatunk majdnem tehetetlen ebben az*

*ügyben. Ennek ellenére igyekszünk a helyzet javítására és kérjük az érintett olvasók szíves elnézését.*

\*

Az írószövetség vendégeként Magyarországon járt Nyikolaj Jevdokimov szovjet orosz író. Szegedre is ellátogatott és a Tiszatáj szerkesztőségét is fölkereste.



HÉZSÓ FERENC RAJZA